

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาบทบาทของร้านค้าสารเคมีเกษตร ต่อการสนับสนุนการผลิตลำไยทางเกษตรดีที่เหมาะสม ได้ทำการศึกษาจำนวน ตำแหน่งเชิงพื้นที่ การกระจายตัวของร้านค้าสารเคมีเกษตร การจำแนกลักษณะของร้านค้าสารเคมี และวิเคราะห์บทบาทของร้านค้าต่อเกษตรดีที่เหมาะสม สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ผู้ประกอบการร้านค้าสารเคมีเกษตรใน จ.เชียงใหม่ และ จ.ลำพูน เป็นเพศหญิงและชายในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมากมีอายุระหว่าง 31-50 ปี ระดับการศึกษาของผู้ประกอบการมีความหลากหลาย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาโท ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวนร้อยละ 35.2

ร้านค้าจำนวน 58.6 เป็นร้านขนาดเล็ก มีจำนวนเงินทุนหมุนเวียนต่อเดือนต่ำกว่า 100,000 บาท โดยมากเพิ่งเปิดกิจการ ดำเนินธุรกิจมาแล้วไม่เกิน 5 ปี นอกจากเป็นเจ้าของธุรกิจสารเคมีเกษตรแล้ว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีฐานะอื่นทางสังคม และร้านค้าจำนวนเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวกับสารเคมีเกษตร

ผู้ประกอบการได้รับความรู้เกี่ยวกับสารเคมีเกษตร จากแหล่งต่างๆ อย่างหลากหลาย แต่แหล่งความรู้ที่สำคัญคือ การอบรมที่จัดขึ้นโดยกรมวิชาการเกษตร และจากการอ่านหนังสือต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยค่าที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 27.6 และ 26.2 สำหรับจำนวนผู้ประกอบการที่เคยเข้าร่วมอบรมเป็นผู้คว่ำตูดอันตรายทางการเกษตร มีจำนวนทั้งสิ้นร้อยละ 80.7 โดยส่วนใหญ่เห็นว่าการอบรมครั้งนี้ให้ประโยชน์ด้านการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับสารเคมีเกษตร และเป็นประโยชน์ในด้านกฎหมาย

ร้านค้าสารเคมีเกษตรใน 5 อำเภอของ จ.เชียงใหม่มีจำนวนทั้งสิ้น 65 ร้าน และ จ.ลำพูนจำนวน 111 ร้าน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใน อ.เมือง ส่วนที่กระจายตัวออกไปตามอำเภอต่างๆ โดยมากตั้งอยู่ในที่ชุมชน และแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจ สำหรับ จ.เชียงใหม่ อ.สารภีเป็นอำเภอที่มีจำนวนร้านค้าตั้งอยู่หนาแน่นมากที่สุด ด้าน จ.ลำพูน อ.ทุ่งหัวช้าง เป็นพื้นที่ที่มีร้านค้าตั้งอยู่อย่างหนาแน่นเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่การเกษตร สำหรับสินค้าที่มีจำหน่าย ร้านค้าส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 50 จำหน่ายสินค้าประเภทสารเคมีเกษตรเพียงอย่างเดียว ส่วนร้านที่เหลือมักจำหน่ายสารเคมีร่วมกับสินค้าชนิดอื่น เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค ยาและอาหารสัตว์ รวมถึงอุปกรณ์การเกษตร ด้านสินค้าที่มีจำหน่ายในร้านและมีมูลค่าการจำหน่ายสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารฆ่าแมลง สาร

ควบคุมชีวภาพพืช ปุ๋ยชีวภาพ และสารฆ่ารา ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิต และกำจัดแมลงศัตรูพืชเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ที่จำหน่ายให้เกษตรกรได้มากที่สุดคือ สารฆ่าแมลง แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรประสบปัญหาจากแมลงศัตรูพืชมากกว่าปัญหาด้านโรค และวัชพืช ในการผลิตลำไย ไชเพอร์เมทริน และคลอร์ไพริฟอส เป็นสารฆ่าแมลงที่ได้รับความนิยมจากเกษตรกรมากที่สุด ด้านสารฆ่าราซึ่งเป็นที่ยอมรับสองชนิดคือ คาร์เบนดาซิม และแมนโคเซป สำหรับสารฆ่าวัชพืชที่จำหน่ายได้มากที่สุดได้แก่ ไกลโฟเซต สารเคมีที่กล่าวมาทั้ง 5 ชนิด ล้วนยอมรับให้ใช้ได้ในการผลิตลำไยตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสม นอกจากนี้สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์เหล่านี้ สารเคมีอีกชนิดหนึ่งที่มีจำหน่ายในร้านสารเคมีเกษตรคือ สารโพแทสเซียมคลอเรต จากการสำรวจพบว่า ร้านค้าส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 80 จำหน่ายสารชนิดนี้โดยส่วนมากมักจำหน่ายเฉพาะสินค้าที่อยู่ในรูปสารบริสุทธิ์ ด้านการตรวจสอบความบริสุทธิ์ของสารที่จำหน่ายพบว่า ร้านค้าจำนวนร้อยละ 26.2 เท่านั้น ที่เคยส่งสารเหล่านี้ไปตรวจสอบยังสถาบันการศึกษา และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ให้บริการ ในพื้นที่สำรวจนอกจากลำไยซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญแล้ว เกษตรกรยังปลูกพืชชนิดอื่นด้วยเช่นกัน เช่น หอมแดง กระเทียม กะหล่ำปลี และพริก

ในส่วนของผู้ปลูกลำไย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นที่ปลูกลำไยไม่เกิน 5 ไร่ บางส่วนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง ทำสวนลำไยมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี เกษตรกรทุกรายใช้สารเคมีเกษตรเป็นปัจจัยการผลิต โดยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีจากร้านค้าสารเคมีเกษตร เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลและอำเภอ แต่แหล่งความรู้ที่ยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำมากที่สุดคือ ร้านค้าสารเคมีเกษตร โดยเลือกใช้บริการจากร้านค้าใกล้บ้าน เพราะเดินทางสะดวก นอกจากนี้เกษตรกรบางรายนิยมซื้อสินค้าจากร้านค้าขนาดใหญ่ เพราะมีสินค้าให้เลือกหลากหลาย และครบถ้วนตามที่ต้องการ สินค้าที่มีมูลค่าการซื้อมาใช้สูงสุดในฤดูกาลผลิตปี 2547 ของเกษตรกรได้แก่ ปุ๋ยเคมี ส่วนสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ที่ซื้อมากที่สุดคือ สารฆ่าแมลง สำหรับสิ่งที่เกษตรกรต้องการให้ร้านค้าปฏิบัติมากที่สุดคือ การให้คำแนะนำในการใช้สารเคมีที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงขายสินค้าในราคาถูก

สำหรับความรู้เชิงวิชาการของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสารเคมีเกษตร แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ การผลิตและการค้าสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ ผู้ประกอบการมีความรู้ในด้านนี้ระดับน้อย เพราะส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงสถานการณ์การผลิตการค้าสินค้าประเภทสารเคมีเกษตรอย่างละเอียดประเด็นที่สอง แนวทางการเสนอทางเลือกเพื่อลดการใช้สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ ผู้ประกอบการมีความเข้าใจในด้านนี้ระดับปานกลาง ประเด็นที่สามธรรมชาติของสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ ผู้ประกอบการมีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะหรือธรรมชาติของสารเหล่านี้ในระดับดี

เช่นเดียวกับประเด็นที่สี่ ผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารฆ่าแมลง ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทราบถึงพิษภัย รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารเคมีเกษตรเป็นอย่างดี สำหรับประเด็นที่ห้า เทคนิคการใช้สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ระดับดีเช่นกัน ประเด็นสุดท้ายคือ ธรรมชาติของแมลงศัตรูพืช ผู้ประกอบการมีความรู้ในด้านนี้ระดับดีมาก

ด้านความรู้ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการผลิตลำไย ตามแนวทาง GAP ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นคือ การเลือกใช้สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับปัญหา และอนุญาตให้ใช้ได้ตามแนวทาง GAP ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เข้าใจในด้านการเลือกสินค้าที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการผลิตลำไยตามแนวทาง GAP ได้ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับประเด็นที่สองเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับทางกฎหมาย หรือ พ.ร.บ.วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 สำหรับประเด็นที่สามเทคนิคการปฏิบัติในการผลิตลำไยตามแนวทาง GAP ผู้ประกอบการมีความรู้ในด้านนี้ระดับดี และประเด็นสุดท้าย ความหมายและวัตถุประสงค์ของแนวทาง GAP ผู้ประกอบการมีความเข้าใจเรื่องนี้ในระดับดีมาก

สำหรับบทบาทของร้านค้าในการสนับสนุนการผลิตลำไย ตามแนวทาง GAP ข้อมูลการสำรวจชี้ให้เห็นว่า ร้านค้ามีบทบาทในการส่งเสริมแนวทาง GAP ระดับ มาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามกฎหมายในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีจรรยาบรรณในการดำเนินธุรกิจในระดับมาก เช่นเดียวกับการให้ข้อมูลและข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร และการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากการใช้สารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์ รวมถึงการให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับอันตรายและพิษภัยของสารฆ่าศัตรูพืชและสัตว์

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษบทบาทของร้านค้าสารเคมีเกษตร พบว่าร้านค้ามีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการเลือกใช้สารเคมีของเกษตรกร การประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวกับด้านการเกษตร การอบรมผู้ว่าตัวอันตรายทางการเกษตร และความรู้ของผู้ประกอบการเกี่ยวกับสารเคมีเกษตร ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันบทบาทของร้านค้า ดังนั้นเพื่อให้แนวทาง GAP ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือจากร้านค้าสารเคมีเกษตร ภาครัฐควรพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะอย่างละเอียดดังนี้

1. ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของร้านค้าสารเคมีเกษตรมากขึ้น โดยให้ร้านค้าเหล่านี้เป็นจุดประสานงานระหว่างหน่วยราชการกับเกษตรกร เป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร เพื่อความมีประสิทธิภาพในการกระจายข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากเกษตรกรมักติดต่อกับร้านค้าเป็นประจำ

2. ควรมีการจัดการดูแลร้านค้าให้ทั่วถึง โดยเฉพาะร้านค้าขนาดเล็ก และร้านค้าที่ขายสินค้าประเภทสารเคมีเกษตรร่วมกับสินค้าชนิดอื่น ให้จดทะเบียนเป็นผู้ค้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตรอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ถึงแม้จะขายสินค้าประเภทนี้ในปริมาณน้อยก็ตาม เพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแล และยุติธรรมกับผู้ค้ารายอื่น
3. ควรกำหนดให้ร้านค้าสารเคมีเกษตรทุกร้าน เข้าสู่ระบบ GMP (Good Manufacturing Practice) โดยมีกฎหมายรองรับการปฏิบัติ และการตรวจสอบ
4. ควรยกเลิกค่าธรรมเนียมสำหรับการค้าปุ๋ยเคมี และสารเคมีเกษตรสำหรับร้านค้าสารเคมีขนาดเล็ก เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ร้านค้าเหล่านี้เข้าสู่ระบบ และจดทะเบียนเป็นผู้ค้าวัตถุดิบอันตรายอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
5. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมหรือให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เกี่ยวกับสารเคมีเกษตรอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละครั้ง โดยให้เนื้อหามุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และถูกต้องแก่เกษตรกร รวมถึงการจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้ทางเลือกอื่นทดแทนสารเคมี เช่น การจัดทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์และทันสมัย
6. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ค้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร เพื่อให้ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าประเภทนี้เป็นสมาชิก มีการติดต่อและให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านทางไปรษณีย์ เว็บไซต์ หรืออีเมล เป็นต้น
7. ควรจัดให้มีโครงการร้านค้าตัวอย่าง โดยกรมวิชาการเกษตรจัดสร้างร้านค้าตัวอย่างที่มีการจัดวางสินค้าอย่างเป็นสัดส่วนและเหมาะสม รวมถึงมีการบริการด้านข้อมูลและข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร หรือยกย่องร้านค้าที่มีการจัดการร้านที่ดี และมีบริการต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารเคมีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ให้เป็นแบบอย่างกับผู้ประกอบการรายอื่น
8. ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้ประกอบการในด้านต่างๆ เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น สำหรับผู้ประกอบการที่มีความรู้้น้อย ควรจัดให้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติม นอกเหนือจากการอบรมผู้ค้าวัตถุดิบอันตรายทางการเกษตร โดยเน้นให้เนื้อหา มีความละเอียดมากขึ้น
9. ส่งเสริมให้ร้านค้าสารเคมีเกษตรเป็นร้านค้าชุมชน โดยเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร รวมถึงสินค้าที่เกษตรกรผลิตขึ้น เช่น ปุ๋ยหมัก สารฆ่าแมลงที่สกัดจากสมุนไพร เป็นต้น

10. ส่งเสริมผู้ประกอบการ ที่มีอาชีพเสริมเกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรต่างๆ โดยผลักดันให้แปลงหรือสวนของผู้ประกอบการเป็นแปลงสาธิตสำหรับเกษตรกร ซึ่งทางภาครัฐและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ในด้านวิชาการ การจัดทำโปสเตอร์เพื่อเผยแพร่การปฏิบัติที่ถูกต้อง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved